

opozarjata izbrani slikovni prilo- gi, v katerih likovniki in kiparji iz različnih umetniških obdobjev tega stoletja – od vesnanov dalje – ter z različnimi tehnikami upodablja- jo glavne protagoniste in markant- nejša dogajanja.

Mitja Velikonja

**Linda Smith,
William Raeper**

VODNIK PO IDEJAH. Religija in filozofija v preteklosti in danes

Jutro, Ljubljana 1995
206 str., cena: 1.680 SIT

Pod tem naslovom je v glad- ko tekočem in pojmovno natan- čnem prevodu Božidarja Kanteta izšel prevod knjige z izvirnim nas- lovom *A Beginner's guide to ideas. Religion and philosophy past and present*, ki je pri založbi Penguin izšla leta 1991. "Ta knjiga je na- menjena posameznikom in tudi šolam. ... Obstajala je potreba po svežem gradivu za učni načrt reli- gioznega izobraževanja dijakov srednje šole. Mnogo učiteljev je

povedalo, da je bil na tej stopnji pravi izziv vzdrževati religiozno zanimanje. Ta knjiga je poskus, da bi oskrbeli intelektualni izziv in zadostili krščanskim zahtevam. ... Filozofska pismenost se uteg- ne – z nastopom Evropske zveze – pokazati kot izobraževalna nuja, če naj bi naši dijaki razumeli širšo evropsko kulturo. Obstaja tudi ve- liko pomanjkanje učiteljev, kvalifi- ciranih v duhu Cerkve. Tako sva poskušala napisati knjigo, ki jo lahko uporabljajo tudi učitelji ne- specialisti."

S temi besedami sta avtorja pospremila knjigo na pot med britanske bralce in skoraj vse, kar sta tedaj zapisala, ohranja svoj pomen in veljavo tudi, ko besedi- lo in knjigo predstavimo v sloven- ski prostor. Ni treba biti jasno- videc, da bi tudi brez kakršnega- koli dodatnega uredniškega bese- dila ob prevodu – tega namreč ni – ugotovili namen in ciljno bral- stvo tega prevoda. Tudi pri nas je njena objava namenjena priro-čniški in učbeniški rabi na sred- nješolski stopnji, zaenkrat pri pouku filozofije, veliko tržno pri- ložnost pa bo knjiga imela, če in ko bo tudi pri nas uveden pouk o religijah, o konceptu katerega je razprava zdaj tako živa. Ne gle- de na ime, ki ga bo predmet imel, ne glede na vsebine, ki mu bodo določene, je *Vodnik po idejah* nedvomno resen kandidat za vlog- o učbenika ali enega od možnih učbenikov tega predmeta. Izpoln- njen bo moral biti le en sam pogoj: da ta predmet ne bo ver- ska vzgoja. Če bo predmet zas- tavljen kot spoznavanje in skuša- nje verskih vprašanj z vnaprej do- ločenimi odgovori, potem lahko že vnaprej tudi trdimo, da *Vod- nik po idejah* svoje naloge ne bo dobro opravil.

Mirno lahko rečemo, da ne gre za učbenik, namenjen uku, ki bi si za cilj zastavil neki nauk in neko ortodoksijo, jasne in enopom- enske odgovore, ki bi utegnili postati vodila v življenjskih izbi-

rah učečih se. V njegovo izhodiš- če so postavljena temeljna vpra- šanja človekovega bivanja, v sredi- šiče pa seznanjenost z odgovori, ki nam jih je naplavila filozofska in verska tradicija Zahoda. Knji- ga je vsebinsko in oblikovno zelo sodobno zasnovana. Njenih pet- najst poglavij odpira prav toliko vprašanj *philosophiae perennis*: kako in kaj lahko vemo; zakaj prav- zaprav bivamo; kdo sem; ali je vse v duhu; ali Bog obstaja; kako bi morala biti organizirana družba; ali je človek merilo vseh stvari; kdo je Jezus; itn., ki odpirajo pro- blematiko epistemologije, eksis- tencializma, vprašanje identitete, psihologije, humanizma, politike, Kristusove osebe in druga. Vsaka od teh tem je predstavljena s po- tremi besedili, običajno posveče- nimi enemu ali več velikanom zahodne tradicije, ki so podali vplivne odgovor na obravnavano vprašanje. Pomembno je ugotoviti, da avtorja tega razgleda po odgo- vorih Zahoda na večna človeko- va vprašanja svojo v predgovoru zapisano misel o potrebi po sez- nanitvi angleško govoreče mla- dine z vso evropsko tradicijo jem- ljeta resno in avtorje, ki jih pred- stavljata, izbirata tako, da prevlade anglosaške duhovne dediščine ni pretirano čutiti. Poleg neogibnih Locka, Berkleyja, Milla, Huma, Rus- sella, Jamesa, Darwina in grških klasikov so v kratkih, angleško jednatih stavkih, oblikovanih brez nepotrebnih podredij, predstavl-jeni tudi Luter, Kant, Feuerbach, Marx, Nietzsche, Freud, Jung, Kirke- gaard, Heidegger, Sartre, Machia- velli, Erazem, Akvinski, Descartes in mnogo drugih, katerih prispev- ki so krajše navedeni. Njihova namera ni bralca privedi do "pra- vilnega" odgovora, ampak sez- naniti ga z nekaterimi najpomem- bnejšimi in divergentnimi odgo- vori, ki so tako ali drugače vtكاني v njegovo kulturno okolje in kot takšni vredni pozornosti.

Zasluga knjige je, da poleg klasičnih vprašanj načenja tudi ne-

katera vroča vprašanja našega časa, kot so satanizem, feminizem in feministična teologija in mišljenje nove dobe, ki mu je posvečeno sklepno poglavje. Poleg osnovnih besedil so dodane zgovorne fotografije in druga likovna oprema s pripisi, kratke insercije, preglednice, izjave, ki spodbujajo razmislek bralca, in dodatna vprašanja, ki so lahko uvod v razpravo pri pouku ali razmislek doma, ter stvarno kazalo. Takšna zasnova kaže na jasno prepričanje avtorjev, da učbeniki v devetdesetih ne morejo in ne smejo ostati imuni za kulturne in medijske spremembe, ki jih doživljamo. Če je knjiga učna in namenjena najširšemu krogu bralcev, mora sprejeti njegove kulturne standarde, te pa danes oblikuje razvoj elektronskih medijev in možnost elektronskih knjig, ki rušijo hierarhično zasnovo branja od začetka knjige, kjer najdemo temeljno vednost, do konca, ki naj bi pomenil tudi razrešitev vmes odprtih vprašanj. Zato posega po slikovni informaciji, poliaspektualno in hipertekstualno drobi velike zgodbe in velike resnice in že s prelomom, ki se zgleduje po časopisnih straneh, doseže učinek prenosa pluralnega okolja, v katerem živimo, na knjižno stran.

Deloma je vzorec tako zasnovanega učbenika za filozofsko-moralna vprašanja pri nas ponudil že prevod učbenika za filozofijo Marie Fürst (*Filozofija*, DZS, 1990), vendar oba le nista na povsem isti ravni. Poudariti velja, da *Vodnik po idejah* ni toliko učbenik filozofije, ampak je njegov radij širši in njegova zahtevnost ni tako visoka, kot je ta, ki jo narekuje knjiga Fürstove. Je predvsem uvaljni kánon zahodne miselne tradicije, njenih postopkov in vrednot z vprašanjem na koncu, ki ga mora vsakdo sam zase razrešiti. Cilj, ki si ga knjiga zastavi, je le, da pripomore k jasnejši zavesti o tem, kaj vse določena stališča implicirajo. Če pa naj, osnovni inten-

ci avtorjev navkljub, v *Vodniku* vseeno najdemo njegovo vrednostno izhodišče, ki ga "ponuja" bralcu, potem ga lahko najdemo na strani 162, ko spregovori o pluralizmu in relativnosti religij: "Vse drže so odprte za preiskovanje, razen drže, v skladu s katero je ena religija popolnoma resnična ob izključitvi vseh drugih."

Igor Pribac

Inja Smerdel

OSELNIKI

Zbirka Slovenskega etnografskega muzeja, Ljubljana 1994

319 str., cena: 4.504 SIT

V Slovenskem etnografskem muzeju so se pred leti odločili, da bodo – zaradi prostorske stiske, ki jim doslej ni dovoljevala pripraviti celotne pregledne stalne zbirke njegovega gradiva – pripravili preglede po zbirkah in evidenco nekaterih muzejskih zbirk. Po Votivih Gorazda Makaroviča (1991) in Pasovih in sklepnicah Janje Žagar (1993) so sedaj pri-

pravili pregledno razstavo zbirke oselnikov in izdali tudi obsežno knjigo, v kateri avtorica razstave in knjige/kataloga, Inja Smerdel, predstavlja predmet, ki je bil do uvedbe električnih kosilnic na Slovenskem (in drugod po Evropi) nepogrešljiv pripomoček koscev. Ta, v mestih danes praktično neznan predmet je ena izmed tistih trivialnih malenkosti in marginalij, ki so nekoč izpolnjevale (kmečki) vsakdan in bogatile delovno in estetsko okolje preprostih ljudi. Če se ga loti strokovnjak (etnolog), se izkaže, da je mogoče o "posodici" za vodo in brusni kamen, ki so jo imeli kosci pripeto za pasom, povedati ogromno, pravzaprav spisati kar "drobno obrobno odo delu, znanju, ustvarjalnosti, svojosti in erosu", kot je zapisala avtorica.

Knjiga *Oselniki* je eden od najboljših dokazov (ob sicer zelo izdatni etnološki književni produkciji v lanskem letu), da slovenska etnologija ni tako brezupna, kot bi morda mislili nekateri vzvišeni vsevedi iz sorodnih/sosednjih strok. Kako bi bilo sicer mogoče izpeljati etnografsko utemeljeno, obenem pa zgledno komparativno, tako historično kot topografsko zasnovano monografsko analizo, obenem pa upoštevati tudi likovnoizrazne in življenjskosimbolne prvine tega dokaj marginalnega predmeta? Vsak muzejski predmet je "mrtva stvar", vendar lahko izdatno "spregovori", če ga zna kustos s spretno rekonstrukcijo umestiti v čas in prostor konkretnega/specifičnega življenja. In zavedati se je treba, da poglobljena analiza muzejskega predmeta, še posebej relativno marginalnega in do določene mere pozabljenega, nikakor ni mačji kašelj. To dokazuje predvsem poglavje, v katerem avtorica poda primerjalno analizo oselnika in njegove uporabe v evropskem kontekstu in se loti analize podobnosti in razlik pri izdelavi tega predmeta. Zelo pomembno je, da